

Mézes Nándor

„HA NEM MEGYEK, NEM VAGYOK”¹

Esztergomi születésüként Jákóhalmáról mindig a nyár és a vakáció jut eszembe. A pilisi dombokhoz-hegyekhez szokott tekintet számára szokatlan, határtalan, végtelen horizont. A „Mit nekem te zordon Kárpátoknak fenyvesekkel vadregényes tája!”



Börzsöny

Apai águ jász örökségem keveredik az anyai águ felvidékivel: a birkapörkölt mellé képes vagyok néha – az annak dukáló főtt krumpli helyett –nokedlit szedni. A kilencvenes évek elején kezdtem barlangokba járni. Először a barátok hívtak, „Meglátod, jó móka lesz!” – mondták. Pilisszentkereszt felett a Pilis-barlang volt az első eset. A barlang egy meredek kaptató tetején kezdődik, kb. mint egy cserépkályha vasajtója zárná le, én meg csak néztem, ahogy a többiek felveszik a sisakot, „játszósruhát” – hol voltak még akkor az overalok? – és sorban eltűnnek mögöttem. Összeszorított foggal követtem őket, és az ajtó mögötti kb. 3 m-es kuszodában – a sötétben, a földszagú, döngő agyagon gilisztaként kúszva, arccal lefelé, – mert ha előre néztem, koppant a sisakom a főtén² – és végig az járt a fejemben, hogy „Csak egyszer kijussak innen élve, soha többet nem jövök még csak errefelé sem!”

Aztán vége lett, kijöttünk, és három hónap múlva megint kérdezik, hogy – Na, megint megyünk, nem jössz? – Dehogyan megyek, örülök, hogy kijutottam! –És addig unszoltak, míg végül újra elmentem velük.

¹ Omega, Mozgó Világ

² főte: a járat mennyezetét alkotó kőzet



Az Etna egyik lávacsatornája

Az a mai napig a fejemben van, ahogy a kuszodában újra befelé haladva szidom magam, hogy hogyan lehettem ilyen hülye, pedig hogy megfogadtam. De akkorra már kaptam kölcsön rendes fejlámpát, amitől, ha ránéztem valamire, akkor láttam is azt, meg ismerős volt a terep, és nem arra koncentráltam, hogy hogyan fogom túlélni, és egyszer csak arra döbbenem, hogy „Jé, hát ez mesegyönyörű!”, és a dolog berántott, és el sem eresztett azóta sem.

Sátorkőpuszta volt a bázisunk, ma is az, a gömbfülkéiről híres barlang, ami a termálkarsztos üregek prototípusának számít. Ezt a barlangot az ötvenes évek óta kutatják-másszák barlangászok, jelenleg a Benedek Endre Barlangkutató és Természetvédelmi Egyesület (BEBTE; ez itt a reklám helye: bebte.hu) gondozza. Az Egyesület keretei között kezdtem aktívan járni a kövek-hegyek világát.

A pilisi barlangok mellé hamar felkerültek a bakancslistára a többi hegyvidék barlangjai: először a budaiak, aztán a Jósvafő környékiek, a Bükk-fennsík, de jártunk a Balaton-Felvidéken, Villány és Pécs környékén és az erdélyi Szigethegységben is. Ahogy az lenni szokott, a „vízszintes” járatok után egyre többször céloztunk meg függőleges barlangokat, amihez már komolyabb technikai tudás kellett, ezért alpin-kötéltechnikai tanfolyamokra jártunk.

Az ezt követő pár évben a pünkösdi, húsvéti hosszú hétvégénként rendszeresen jártuk Aggtelek-Jósvafő-Alsóhegy környékét, valamint a Szlovák Paradicsom szurdokvölgyeit.

A már említett Sátorkőpusztai barlang geológiai ritkaság voltát az adja, hogy egy mészkő- és vulkanikus hegységek által alkotott határrégióban keletkezett, és a barlang kialakulásában túlnyomó szerepet játszottak az utóvulkanikus folyamatok. Ez alapján vetődött fel először 1999-ben, hogy szervezzünk egy „felfedező” túrát a nagyobb működő európai vulkánokhoz Olaszországba.



Stromboli

„Stromboli Expedíció”-nak hívtuk, általában két-három hétig tartott, és végig vadkempingeztük a főbb vulkanizmus-típusok névadó vulkánjait: Vezuv, Etna, Vulcano, Stromboli. (OK, a hawaii-i vulkán-típusokat kihagytuk. Egyelőre, talán.)

Két egymást követő alkalommal voltam a csapattal '99 után 2000-ben, kissé már keverednek az emlékek. Májig meghatározó élmény a hosszú buszos utazás, amit a délutáni indulás után először a velencei autópálya pihenőjében szakítottunk meg reggeli céljából. Itt szembesültem először az OLASZ kávéval... Azóta is addiktív élmény a feles műanyag pohár alján lötyögő, ujjnyi vastag, kőolajszerű, isteni illatú bivalyerős elixír. Meg a túlélő kulcsmondát: „Bongiorno, uno espresso, prego.” További két napig utazva értünk Nápoly mellé a Solfatara Campingbe. A „solfatara” vulkanikus szakkifejezés, kénes kigőzölgést jelent, maga a kemping pedig konkrétan egy kialudt vulkán kráterében van. A szállást nyújtó infrastruktúra (sátrak, mosdó, étkező stb.) egy füves részen, és ezek mellett részben dróthálóval lekerítve gőzölgő kénes üregek, fortyogó (120-180°C!) iszap stb. A kempingnek otthont adó kráter része a Flegrei-mezőknek (Campi Flegrei), ami egy több kráterből álló terület a Pozzuoli-öböl mellett. Nekünk ez azért volt érdekes, mert kb. hasonlóan nézett ki keletkezésekor a barlangunk környéke nagyjából tíz-tizenötmillió éve. Másnap elindultunk a Vezúvra. A vulkánról tudni kell, hogy az isz. 79-es (Pompei) kitörése óta 1944-ig átlag ötvenévente produkált jelentős kitörést, és '44-ben volt az utolsó. Nápoly négy milliós agglomerációja pedig ott van a közvetlen közelében, és ha megint elindul, több mint 750 000 fő azonnali közvetlen veszélyeztetésével lehet számolni, mivel a tiltás ellenére egyre többen építkeznek a vulkán lejtőin.

A 2000-es utunk előkészítése során sikerült kapcsolatba kerülnünk a nápolyi Vezuv Observatóriummal, ezért abban az évben különleges lehetőségünk adódott számunkra: elkí-

sérhettük az obszervatórium egyik munkatársát egy műszer-ellenőrző körútra, és lemászhatunk a Vezúv kráterébe! (A nápolyi Vezúv Obszervatórium a fenti okok miatt nagyon erős műszerezettséggel monitorozza a Vezúvon mérhető adatokat, és a műszerkészlet – hőmérők, nyomásmérők, mozgás- és rezgésszenzorok, kamerák, adatátvitel stb. – egy jelentős része rendszeres szemrevételezést igényel. Egy ilyen szemleútra sikerült csatlakoznunk.)

A látogatói parkolóban csatlakozott vezetők, akivel először végigsétáltuk a kráter körüli körutat, ami a „civil” látogatók számára is lehetséges. Majd előkerült a hágcsó, illetve a kötéltechnika, és először megmászunk egy kb. 10 m-es függőleges falat, ami után egy 40-45°-os utálatos salaklejtő következett, nagyjából 300 m mélységbe. Útközben érintettünk néhány szenzort, amik fumarolák és szolfatárak hőmérsékleti, kémiai és nyomás adatait regisztrálják, és elértük a kráter alját. Szavakkal nehezen visszaadható élmény, néztünk a tölcsér aljáról az ég felé, de ami igazán megdöbbenő volt, az a termikus aprózódás. Ezt úgy kell érteni, hogy a kráter északi fala attól függően, hogy süti-e a Nap vagy nem, omlik. Nem egyszerűen, hanem földszintes családi ház méretű „pitykövek” formájában. A vezetők, Davide tájékoztatása szerint úgy időzítették a bejárást – és azért csatlakozhattunk, mert jókor érkezünk – hogy ne változzon nagyon sűrűn a felhők vonulása miatti fény-árnyék váltás. Mert ahogy felhő ment a Nap elé, vagy elment előle, a hőmérséklet-változás miatt minden ilyen eset „kőhullást” idézett elő a kráter északi fala alatti területen. Elértük a szemleút végpontját, készült néhány csoportkép a „Vezúv alján”, és elindultunk visszafelé.

Szürreális a pompeii-i kirándulás is, de a Vezúv kráter alja után nehéz bármit mondani.

A Vezúv után végigbuszoztuk a sorrentoi félsziget serpentinjeit, – egyik oldalon lélegzetelállító sziklafal, a másikon lélegzetelállító meredély mediterrán szállodákkal és narancsligetekkel – és megérkeztünk a Messinai-szoros kontinentális oldalára, hogy átkelhessünk Szicíliába.

Átkelés – kompolás után Taormina következett. Ez szintén nehezen írható le, Csontváry le tudta festeni, nagyjából. Ahhoz, hogy lássuk, mennyire, sajnos oda kell menni. Erre tényleg nincsenek szavak, vagy ha vannak, akkor én azokat nem ismerem. Azt, hogy mediterrán hangulat, azt felesleges leírni, mert ... áh, hagyjuk. Ezt tényleg meg kell tapasztalni!

Ezután Etna Anya várt minket. Ez alpból egy 3000+ méteres kirándulás, de mégsem az a megszokott. Hajnalban indultunk szándékosan kihagyva a helybeli terepbuszos szolgáltatást, és gyalog vágtunk neki a kemping magasságából a csúcsrégiónak. Amíg nem hajnalodott, még csak-csak, de amikor felkelt a Nap, háát. Délen vagyunk, kúp alakú a hegy, növényzet (árnyék) nincs, fekete salakban taposunk tűző napon. Talán nem kell tovább ragoznom. Nagy szerencsénk volt, mert épp akkor voltunk ott, amikor a vulkán aktív volt, de a tevékenysége egyenletes. A legfurább, hogy háromezer méter felett azért már megmaradtak hófoltok. Ennek külön haszna volt, amikor túl közel mentünk az ömlő lávához, amit először a bakancs talpának égett gumisaga jelzett, aztán a talpunkon levő hőreceptorok.

Az Etna után Vulcano és Stromboli következett végighajózva a Lipari szigeteket de előtte még Szicíliát is igyekeztünk kissé bejárni. Az egyik legmeghatározóbb élmény amikor elértünk a sziget délkeleti csücskére. Pár évvel korábban Szlovéniában, Isola-nál jutottam el először a tengerhez, és úgy voltam vele, mint a viccbeli vénkisasszonyok az óceánnal, én valami nagyobbra számítottam... Tényleg sós se volt, és Tihanynál is szélesebb a horizont, mondtam is a többieknek.

Na, Szicília kárpótolt, ott benyúlt a tengerbe egy földnyelv, a végén egy világítótorny-nyal, és tényleg bármerre néztem, mögöttem a szárazföld, előttem a horizont. Touching the void, a Végtelen érintése...

Mielőtt elhagytuk volna Szicíliát, megnéztük a Monreale-i kolostort. '99-ben ez nem tűnt fontosnak. Amikor beléptünk a templom főhajójába, magamban megállapítottam, hogy a szentélyben ez a Pantokrator-mozaik nagyon hasonlít a Napfivér, Holdnővér kulcsjelene-tének díszletére. Aztán hazajöttünk, Karácsonykor a tévében persze adták a vonatkozó Zeffi-relli alkotást. „Hé, ez nem olyan, ez AZ!” 2000-ben muszáj volt visszamennünk.



Leereszkedés a Vezúv kráterébe

Ezután egy hajóút során végigjártuk a Lipari szigeteket. Lipari, Vulcano, Stromboli. Vulcano az ókori legenda szerint Vulcanus isten lakóhelye, Stromboli pedig a „Tirren tenger világítótornya.” Azért kapta ezt a nevet, mert a kiszámítható kitörései éjszaka is tájékozódási pontot nyújtottak a hajósok számára. Itt szintén egy napi hegyjárás után jutottunk fel a csúc-srégióba, estére időzítve az érkezést, és hajnalig figyeltük a vulkán működését.